

Masterthesis

**Zijn er verschillen in de perceptie van
(ab)normaal gedrag tussen niet-westerse
allochtonen en autochtonen in Nederland?**

Naam: G. Matai

Studentnummer: 3635783

Opleiding: Jeugdstudies (ASW)

Begeleidster: dr. G. W. J. M. Stevens

Universiteit Utrecht, 2010/2011

5281 woorden

Samenvatting

Inleiding: Uit onderzoek is gebleken dat allochtone jeugdigen ondervertegenwoordigd zijn in de zorg. Een verklaring hiervoor kan zijn dat zij een andere perceptie hebben van wat normaal gedrag is. Autochtone ouders zijn gemiddeld genomen beter in staat om in psychologische termen naar hun kinderen te kijken en bepaald gedrag eerder als problematisch te zien. Allochtone ouders zien vaker dan autochtone ouders stoornissen pas als een probleem wanneer er sprake is van ernstige problematiek. Gedacht wordt dat er verschillen zijn in de perceptie van (ab)normaal gedrag tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen in Nederland. **Methoden:** Bij jongeren en hun ouders is met een vignet hun perceptie van (ab)normaal gedrag gemeten. Met de Psychological Acculturation Scale (PAS) is verbondenheid met de Nederlandse cultuur gemeten. **Resultaten:** Uit de resultaten blijkt dat Marokkanen en Turkse ouders het internaliserende probleemgedrag minder *normaal* vinden dan de autochtonen. Marokkaanse ouders vinden hetzelfde gedrag eveneens een groter *probleem* dan autochtonen, terwijl Turken het minder problematisch vinden dan autochtonen. Jongeren die zich meer verbonden voelen met Nederland vinden het beschreven gedrag *normaler* en ouders die zich meer verbonden voelen met Nederland vinden het gedrag *problematischer*. **Discussie:** Degenen die zich meer verbonden voelen met Nederland lijken meer op de autochtone Nederlander en tussen de ouders zijn meer etnospecifieke verschillen gevonden dan tussen de jongeren. Het minder normaal vinden en een groter probleem vinden, kan ertoe leiden dat men er minder over durft te praten uit schaamte waardoor de hulpverlening ook minder snel wordt opgezocht. Het gedrag minder een probleem vinden, kan ertoe leiden dat er minder de noodzaak is om naar hulp te zoeken wat ook tot een ondervertegenwoordiging in de hulpverlening kan leiden.

Inleiding

Uit onderzoek is gebleken dat allochtone jeugdigen ondervertegenwoordigd zijn in de zorg (Boon, de Haan, & de Boer, 2010). Van de GGZ bijvoorbeeld, maakt een klein deel (ongeveer 1.5%) van niet-Nederlandse jongeren gebruik tegenover ongeveer 2.5% van de jongeren van Nederlandse herkomst (Boon et al., 2010). Deze auteurs vonden verder dat de sterke ondervertegenwoordiging van allochtone jongeren in de reguliere jeugd-GGZ iets afneemt naarmate de jongeren ouder worden, maar er sprake blijft van een ondervertegenwoordiging van deze jongeren. Bovendien lijkt het er niet op dat allochtone jongeren minder problemen hebben dan autochtone jongeren. Verschillende onderzoeken hebben namelijk laten zien dat psychiatrische problemen bij de allochtone jeugd even vaak of zelfs vaker voorkomen dan bij de autochtone jeugd (Murad et al., 2003; Janssen et al., 2004; Reijneveld et al., 2005; Zeijl et al., 2005; Stevens, 2004; Vollebergh et al., 2005; Zwirs et al., 2007).

Een verklaring voor de constatering dat allochtonen minder in de zorg terechtkomen, is dat zij een andere perceptie hebben van wat normaal gedrag is. Het centrale idee is dat autochtone ouders gemiddeld genomen beter in staat zijn om in psychologische termen naar hun kinderen te kijken en bepaald gedrag daarmee eerder zien als abnormaal of

problematisch. Ook bestaat het idee dat allochtone ouders vaker dan autochtone ouders stoornissen pas als een probleem te zien wanneer er sprake is van ernstige problematiek (Van Bergen et al., 2005; Doelman-van Geest et al., 2010). De belangrijkste onderzoeksvraag in deze studie is dan ook: zijn er verschillen in perceptie van (ab)normaal gedrag tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen?

Collectivisme en individualisme

Het is gebleken dat verschillende culturen verschillende ‘drempels’ hanteren voor het herkennen van emotionele problemen en gedragsproblemen bij kinderen en jongeren (Weisz, Weiss, Walter, Suwanlert, Chaiyasit, & Anderson, 1988). Er kan een onderscheid worden gemaakt tussen de collectivistische cultuur, waar mensen in hechte groepen leven, en de individualistische cultuur, waar mensen meestal voor zichzelf en hun gezin zorgen. In een collectivistische cultuur ligt de nadruk op afhankelijkheid van anderen en op het hebben van een rustig en zacht karakter (Triandis, Bontempo, Villareal, Asai, & Lucca, 1988). Een teruggetrokken karakter wordt op prijs gesteld. In een individualistische cultuur, zoals bij de Amerikanen, wordt juist onafhankelijkheid op prijs gesteld en mondigheid zodat kinderen zullen opgroeien tot autonome personen (Weisz et al., 1988; Triandis et al., 1988). Vanuit dit standpunt kan worden geconcludeerd dat internaliserend probleemgedrag bij het collectivisme minder erg wordt gevonden, vanwege de nadruk op de teruggetrokkenheid en het rustige, terwijl het bij het individualisme juist minder normaal wordt gevonden, omdat men vindt dat kinderen juist mondig en druk horen te zijn. Internaliserend probleemgedrag, zoals zenuwachtig, verlegen en angstig zijn, hoort daar niet bij.

Daarnaast is gebleken dat Amerikaanse ouders door middel van academische cursussen en de media veel meer in aanraking komen met (kinder)psychologie, waardoor zij wellicht gevoeliger zijn voor het problematiseren van emotionele problemen en gedragsproblemen, terwijl ouders in een collectivistische cultuur eerder adviezen van naasten zullen verkiezen boven academische cursussen (Weisz et al., 1988). Ouders uit een individualistische cultuur zullen dus in vergelijking met ouders uit een collectivistische cultuur over het algemeen een lagere ‘drempel’ laten zien bij het als abnormaal percipiëren van het gedrag van kinderen.

Relatie cultuur en bepaalde gedragstypen

Er is weinig onderzoek uitgevoerd naar etnische verschillen in de mate waarin bepaald gedrag normaal wordt gevonden. Bovendien is het onderzoek dat is verricht, nogal tegenstrijdig. In

een studie van Chandra et al. (2009) werd gekeken of er etnische verschillen zijn in het gedrag dat adolescenten en hun ouders zagen als depressieve symptomen. Uit de resultaten kwam naar voren dat zowel onder de adolescenten als ouders etnische verschillen te vinden zijn. Blanke Amerikanen lijken meer dan Afro-Amerikaanse en Latijns-Amerikanen depressieve symptomen toe te schrijven aan depressie en dus ongewenst gedrag, terwijl Afro-Amerikanen en Latijns-Amerikanen de symptomen als minder ongewenst zagen, en als gedrag dat erbij hoort en over de tijd zal veranderen. Ook Hackett en Hackett (1993) vonden culturele verschillen tussen Indiase ouders gevestigd in Engeland en blanke Engelse ouders. In dit onderzoek werden de ouders geïnterviewd en werden hun attitudes ten opzichte van verschillende soorten kindgedragingen bestudeerd. De attitude van ouders tegenover liegen bijvoorbeeld werd gemeten door middel van een vignet waarin hun kind loog over het breken van een beker. De meerderheid van de Indiase ouders vond dit minder erg dan de blanke Engelse ouders en geloofde dat dit hoorde bij de leeftijd van hun kind. Indiase ouders stonden echter minder tolerant tegenover driftbuien dan blanke Engelse ouders. Het overgrote merendeel van de blanke ouders vond dat de driftbuien hoorden bij kinderen en dat ze er op den duur wel overheen zouden groeien. Ook op het gebied van bedplassen werden er verschillen gevonden tussen de Indiase ouders en de blanke Engelse ouders. Bijna 80% van de Indiase ouders vond dat er meteen actie moest worden ondernomen, omdat bedplassen niet gewenst is. De blanke Engelse ouders gaven over het algemeen aan bedplassen niet ernstig te vinden en dat dit gedrag vanzelf zou ophouden.

De bevindingen van Stevens en Hosper (2001) waren niet in overeenstemming met het voorafgaande. Zij vonden dat allochtone en autochtone jongeren nauwelijks van elkaar verschilden in hun percepties van psychische problemen. Aan de hand van een aantal fictieve verhalen waarin werd verteld over de problemen van een jongen en van een meisje, werden vragen gesteld over de ernst van de problemen en de mogelijke oorzaken en oplossingen.

Acculturatie

Mensen met een verschillende etnische achtergrond komen met elkaar in aanraking wanneer er sprake is van migratie. Migranten bouwen hun leven op in een nieuwe culturele context. De manier waarop individuen zich aanpassen aan de nieuwe cultuur, heet acculturatie (Berry, 1990). Dit proces kan onderverdeeld worden in de volgende acculturatiestrategieën: assimilatie (de culturele identiteit van de originele cultuur verwaarlozen en zich aanpassen aan de meerderheidscultuur), integratie (de eigen cultuur behouden, maar ook oriëntatie op de meerderheidscultuur), separatie (terugtrekken van de meerderheidscultuur en de eigen cultuur

behouden), en marginalisatie (beide culturen verwaarlozen) (Berry & Kim, 1988). Mogelijk zullen geassimileerde en geïntegreerde individuen in hun percepties over wat normaal gedrag is het meest lijken op mensen uit de meerderheidscultuur, omdat zij zich het sterkst oriënteren op de meerderheidscultuur.

Uit een studie over Russische migranten in de Verenigde Staten (Miller et al., 2006,) blijkt dat door hoge scores op acculturatie, gemeten door kennis van de Engelse taal en ‘Amerikaans’ gedrag, Russische migranten inderdaad vaker depressieve symptomen herkenden dan de Russische migranten met lagere scores op acculturatie. Russische migranten die hoog scoorden op acculturatie leken dus meer vergelijkbare drempels als Amerikaanse burgers te hanteren voor het herkennen van emotionele en gedragsproblemen. Individuen die zich hebben aangepast aan de meerderheidscultuur lijken dus percepties van (ab)normaal gedrag te hebben die meer lijken op de meerderheidscultuur, dan op hun eigen cultuur (de minderheidscultuur). Lau en Takeuchi (2001) vonden dit effect echter niet. Chinees-Amerikaanse ouders werd gevraagd hoe zij zouden reageren als hun kind de gedragsproblemen zou laten zien zoals beschreven in de hypothetische vignet. Er werd geen significante relatie gevonden tussen het aanhangen van Chinese waarden en de beoordeling van de Chinese ouders van de ernst van de gedragsproblemen van het kind. Ouders die meer waarde hechtten aan de Chinese traditionele waarden, leken de gedragsproblemen niet als minder ernstig of ernstiger te beoordelen, dan de Chinees-Amerikaanse ouders die deze minder belangrijk vonden.

Intergenerationele overdracht

Naast acculturatie is het ook belangrijk om te kijken naar het intergenerationele verloop van hoe wordt gedacht over psychologische problemen, omdat het kan zijn dat er bij de etnische groepen sprake kan zijn van een ‘acculturation gap’ tussen ouders en adolescenten, wat betekent dat ouders minder gericht zijn op de meerderheidscultuur (en meer op de minderheidscultuur) en dat hun kinderen juist meer gericht zijn op de meerderheidscultuur (Pawliuk et al., 1996; Perez & Padilla, 2000; Ranieri, Klimidis & Rosenthal, 1994). Op deze manier kunnen er binnen de etnische groepen verschillen ontstaan tussen ouders en adolescenten, waar de percepties van de adolescenten sterker vergelijkbaar zijn met die van de meerderheidscultuur dan de percepties van hun ouders. In overeenstemming hiermee werd in de eerdergenoemde studie van Chandra et al. (2009) gekeken naar de verschillen tussen ouders en hun kinderen. Zowel bij de adolescenten als bij de ouders bleef er sprake van

etnische verschillen, maar deze waren bij de adolescenten vele malen kleiner dan bij de ouders.

Hypotheses

Naar aanleiding van de verschillen tussen de collectivistische en individualistische cultuur, wordt er verwacht dat er tussen de autochtonen in Nederland (individualistisch) en niet-westerse allochtonen in Nederland (collectivistisch) wat betreft internaliserend probleemgedrag verschillen zullen worden gevonden. Op basis van de theorie wordt verwacht dat de autochtonen in Nederland het internaliserende probleemgedrag minder normaal en problematischer zullen vinden, terwijl de niet-westerse allochtonen het gedrag juist minder erg en minder problematischer zullen vinden.

Verder wordt een modererend effect van acculturatie verwacht. Er wordt verwacht dat de percepties van (ab)normaal gedrag die personen hebben die zich meer verbonden voelen met Nederland, meer zullen overeenkomen met de percepties van de autochtonen in Nederland. Daarnaast wordt verwacht dat de verschillen tussen allochtonen en autochtonen in percepties op normaal gedrag voor jongeren aanzienlijk kleiner zullen zijn dan voor hun ouders.

Methoden

Populatie

Het onderzoek Emotionele Problemen Onder Scholieren (EPOS) bestaat uit een screening op middelbare scholieren op internaliserende en externaliserende problemen en mogelijke risico- en beschermingsfactoren hiervoor. De screening heeft plaats gevonden op middelbare scholen en bestond uit het invullen van een online vragenlijst. De steekproef bestaat uit 3336 middelbare scholieren (1323 jongens) van 11 tot en met 19 jaar, met een gemiddelde van ongeveer 14 jaar, uit Rotterdam, Utrecht, Nijmegen, Amersfoort, Den Haag en Amsterdam. De 3336 middelbare scholieren zijn onder te verdelen in vijf etnische groepen: 940 respondenten met de Turkse etniciteit, 829 met de Marokkaanse etniciteit, 358 met de Surinaamse etniciteit, 131 met de Antilliaanse/Arubaanse identiteit en 325 respondenten van Nederlandse afkomst. Aan de hand van het geboorteland van één van de (groot)ouders van de respondenten is de etniciteit bepaald. Wanneer minstens één van de (groot)ouders in het buitenland geboren is, behoort de jongere ook tot die etnische groepering (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2000).

De vragenlijst is ook ingevuld door de ouders van de middelbare scholieren. In totaal is er gebruik gemaakt van de data van 196 ouders geboren in Nederland (57), Suriname (34), Turkije (52) en Marokko (53). De ouders varieerden in leeftijd, met een minimumleeftijd van 29 jaar en een maximumleeftijd van 58 jaar (gemiddeld ongeveer 43 jaar).

Instrumenten

Om de perceptie van internaliserend probleemgedrag bij jongeren en ouders te meten is gebruik gemaakt van een vignet, waarin de gedragingen van de adolescent gebaseerd zijn op de 5 items over emotionele problemen van de Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ). In het verhaal is gekozen om geen naam te gebruiken, maar slechts de afkorting A. Voor jongens ging het vignet over een jongen, voor meisjes over een meisje. Verder was het vignet identiek. De vijf items over emotionele problemen van de SDQ (Goodman, 1997) die worden bedoeld zijn: ‘ik heb vaak hoofdpijn, buikpijn, of ik ben misselijk’; ‘ik pieker veel’; ‘ik ben vaak ongelukkig, in de put of in tranen’; ‘ik ben zenuwachtig in nieuwe situaties. Ik verlies makkelijk mijn zelfvertrouwen’; ‘ik ben voor heel veel dingen bang, ik ben snel angstig’.

Vervolgens zijn twee vragen gesteld over de perceptie van het gedrag dat werd beschreven in het vignet. De ene vraag (‘Vind je dat de jongere een probleem heeft?’) ging over in hoeverre het beschreven gedrag als *probleem* werd gezien. De vraag kon worden beantwoord op een schaal van 1 (helemaal geen probleem) tot 10 (een heel groot probleem). De andere vraag (‘Hoe normaal vind je het dat de jongere ...’) ging over hoe *normaal* het gedrag werd gevonden en bestond uit 5 items, namelijk: ‘.. zich veel zorgen maakt’; ‘.. zenuwachtig is in nieuwe situaties’; ‘.. voor veel dingen bang is’; ‘.. vaak moet huilen’; ‘.. regelmatig buikpijn heeft’. De vragen konden worden beantwoord op een schaal van 1 (helemaal niet normaal) tot 5 (helemaal normaal). De scores van deze 5 items zijn bij elkaar opgeteld tot een somscore.

Een aangepaste versie van de Psychological Acculturation Scale (PAS) is gebruikt om de verbondenheid met de Nederlandse cultuur te meten. De PAS (Tropp et al., 1999) is oorspronkelijk ontwikkeld om te meten in welke mate een individu zich verbonden voelt met Amerikaanse en Latijns-Amerikaanse cultuur. De aangepaste (Nederlandse) versie meet in welke mate adolescenten zich verbonden voelen met de eigen cultuur en de Nederlandse cultuur (Stevens et al., 2004). Items werden gescoord op een vijf-punt schaal van nooit tot altijd. Er waren in totaal 14 items. Zeven items sloegen op de Nederlandse cultuur en de andere zeven op de eigen cultuur. De items zijn zo opgeteld dat er een aparte som is voor de Nederlandse cultuur.

Statistische analyses

Er is bij zowel de jongeren als ouders gebruik gemaakt van Oneway ANOVA's met *Bonferroni* post hoc testen, om te zien of er voor de gemiddelden van perceptie verschillen waren tussen de verschillende etnische groepen. In de analyse is daarna de relatie tussen etniciteit en perceptie van (ab)normaal gedrag van jongeren getoetst door middel van een lineaire regressie. In de volgende stap is ook verbondenheid met de Nederlandse cultuur meegenomen. In beide stappen is gecontroleerd voor zowel sekse als leeftijd. Deze analyse is tweemaal uitgevoerd; één keer voor de vraag in hoeverre bepaald gedrag als probleem wordt gezien en een keer voor de vraag in hoeverre het gedrag als normaal wordt gezien. Bovenstaande analyses werden eveneens uitgevoerd op de data van de ouders. Bij ouders werd gecontroleerd voor leeftijd.

Resultaten

Beschrijvende statistiek jongeren

De resultaten lieten zien dat de Marokkaanse jeugd bepaald internaliserend probleemgedrag minder normaal vond dan de autochtone jeugd. Autochtonen vonden het normaler dat iemand zich vaak zorgen maakt en vaak moet huilen dan Marokkaanse jongeren. Zowel autochtone als Surinaamse jongeren vonden het normaler dan Marokkaanse jongeren dat iemand voor veel dingen bang is en autochtone jongeren leken het normaler te vinden om zenuwachtig te zijn in nieuwe situaties dan Turken en Marokkanen. Op de mate waarin jongeren het beschreven gedrag een probleem vonden, werden geen verschillen gevonden.

Tabel 1: Gemiddelden somscore perceptie (probleem & normaal) en per item (normaal) jongeren.

	Autochtoon (N=325)	Surinaams (N=356-357)	Antilliaans (N=130)	Turks (N=934-935)	Marokkaans (N=887)
Gem. score probleem					
M	6.9	6.6	7.0	6.8	7.0
(SD)	(1.97)	(2.48)	(2.50)	(2.56)	(2.62)
Gemiddelde somscore normaal items					
M	13.7a	13.1	13.0	12.8	12.4b
(SD)	(4.1)	(4.4)	(4.5)	(4.5)	(4.7)
Veel zorgen					
M	2.8a	2.7	2.8	2.7	2.6b
(SD)	(1.05)	(1.09)	(1.26)	(1.11)	(1.19)
Zenuwachtig					
M	3.4a	3.2	3.2	3.0b	3.0b
(SD)	(1.12)	(1.13)	(1.24)	(1.15)	(1.27)
Bang					
M	2.6a	2.6a	2.5	2.4	2.4b
(SD)	(1.00)	(1.11)	(1.12)	(1.18)	(1.16)
Vaak huilen					
M	2.3a	2.2	2.2	2.2	2.1b
(SD)	(1.08)	(1.13)	(1.24)	(1.18)	(1.17)
Buikpijn					
M	2.6	2.4	2.4	2.5	2.4
(SD)	(1.10)	(1.17)	(1.17)	(1.19)	(1.24)

a en b: significante verschillen tussen groepen, $p < .05$

Relatie verbondenheid Nederland en etniciteit op perceptie van normaal en problematisch gedrag bij jongeren

Uit tabel 2 blijkt dat wanneer er alleen werd gekeken naar de relatie tussen etniciteit en perceptie van wat *normaal* gedrag is, zonder dat verbondenheid met de Nederlandse cultuur werd meegenomen, etniciteit alleen voor Marokkanen samenhang met de perceptie. In overeenstemming met het voorafgaande vonden Marokkaanse jongeren bepaald internaliserend probleemgedrag minder normaal dan autochtone jongeren. Ook wanneer werd gekeken naar de relatie tussen verbondenheid Nederlandse cultuur en perceptie van gedrag, bleef deze samenhang bestaan. Daarnaast bleek dat hoe meer jongeren zich verbonden voelden met de Nederlandse cultuur, hoe normaler ze bepaald gedrag vonden, al was dit een zwakke relatie. Verder werden er nog significante resultaten gevonden voor leeftijd en sekse. Het bleek dat hoe ouder jongeren zijn, hoe minder normaal ze bepaald internaliserend gedrag leken te vinden. Meisjes leken vaker bepaald gedrag normaler te vinden.

Tabel 2: Relatie etniciteit, verbondenheid NL, en perceptie 'normaal' en 'problematisch' gedrag (jongeren)

		Normaal		Probleem	
		β	p	β	p
1	Sekse	0.10*	0.00	-0.00	0.88
	Leeftijd	-0.04*	0.04	-0.04*	0.03
	Etniciteit (autochtoon = referentie)				
	Surinaams	-0.01	0.75	-0.04	0.07
	Antilliaans	-0.01	0.58	0.01	0.66
	Turks	-0.03	0.18	-0.01	0.58
	Marokkaans	-0.08*	0.00	0.01	0.49
2	Sekse	0.09*	0.00	-0.00	0.87
	Leeftijd	-0.03	0.07	-0.04*	0.04
	Etniciteit (autochtoon = referentie)				
	Surinaams	-0.00	0.86	-0.03	0.08
	Antilliaans	-0.01	0.70	0.01	0.62
	Turks	-0.02	0.29	-0.01	0.65
	Marokkaans	-0.07*	0.00	0.02	0.44
Verbondenheid NL		0.04*	0.04	0.01	0.45

* p < .05

Sekse: 1 = jongen, 2 = meisje

Verder werd in tabel 2 gekeken of bepaald gedrag als *probleem* wordt gezien. Hier werden geen etnische verschillen gevonden en ook geen samenhang tussen de verbondenheid met Nederland en perceptie van problematisch gedrag. Wel bleek dat de oudere jongeren bepaald internaliserend gedrag minder als een probleem zagen dan de jongere respondenten.

Beschrijvende statistiek ouders

Tabel 3 geeft onder andere de gemiddeldes voor de somscores van ouders op de perceptie van normaal gedrag weer. Autochtone ouders vonden internaliserend probleemgedrag normaler dan Marokkaanse en Turkse ouders. Autochtone ouders vonden het normaler dat iemand zich vaak zorgen maakt en vaak moet huilen dan Marokkaanse ouders. Bovendien vonden zowel de autochtone, als Surinaamse, als Marokkaanse ouders het normaler dan Turkse ouders dat iemand zenuwachtig is in nieuwe situaties. Daarnaast vonden autochtone ouders het ook normaler dan Marokkaanse ouders dat iemand zenuwachtig is in nieuwe situaties. Verder vonden autochtone en Marokkaanse ouders dat de jongere in het gebruikte vignet een groter probleem heeft dan de Turkse ouders.

Tabel 3: Gemiddelden somscore perceptie (probleem & normaal) en per item (normaal) ouders.

	Autochtoon (N=57)	Surinaams (N=34)	Turks (N=51-52)	Marokkaans (N=53)
Gem. score probleem				
M	7.1a	6.7	6.0b	7.7a
(SD)	(1.8)	(2.0)	(1.9)	(2.2)
Gemiddelde somscore normaal items				
M	6.7a	5.9	4.6b	4.4b
(SD)	(3.1)	(4.0)	(2.7)	(3.5)
Veel zorgen				
M	1.7a	1.4	1.3	1.1b
(SD)	(1.0)	(1.0)	(0.8)	(1.0)
Zenuwachtig				
M	2.2c	2.0b,c	1.0a	1.6b
(SD)	(0.9)	(1.2)	(0.7)	(1.4)
Bang				
M	1.0	1.0	0.9	0.6
(SD)	(0.8)	(1.0)	(0.7)	(0.6)
Vaak huilen				
M	0.9a	0.8	0.7	0.5b
(SD)	(0.8)	(1.0)	(0.6)	(0.6)
Buikpijn				
M	1.0	0.7	0.7	0.6
(SD)	(0.8)	(1.0)	(0.8)	(0.6)

a, b en c: significante verschillen tussen groepen, $p < .05$

Relatie verbondenheid Nederland en etniciteit op perceptie van normaal en problematisch gedrag bij ouders

Bij de ouders was er bij de vraag of bepaald gedrag *normaal* is, wel sprake van een samenhang met etniciteit, maar niet met verbondenheid met de Nederlandse cultuur (tabel 4). De Turken en Marokkanen vonden namelijk het gedrag zoals beschreven in het vignet, significant minder normaal.

Tabel 4: Relatie etniciteit, verbondenheid NL, en perceptie 'normaal' en 'problematisch' gedrag (ouders)

		Normaal		Probleem	
		β	p	β	p
1	Leeftijd	0.06	0.41	-0.00	0.96
	Etniciteit (autochtoon = referentie)				
	Surinaams	-0.09	0.28	-0.06	0.44
	Turks	-0.26*	0.00	-0.21*	0.01
	Marokkaans	-0.26*	0.00	0.18*	0.03
2	Leeftijd	0.06	0.41	0.01	0.92
	Etniciteit (autochtoon = referentie)				
	Surinaams	-0.09	0.28	-0.06	0.43
	Turks	-0.26*	0.01	-0.13	0.14
	Marokkaans	-0.26*	0.00	0.22*	0.01
	Verbondenheid Nederland	0.00	0.97	0.17*	0.03

* $p < .05$

Verder bleek uit tabel 4 dat Marokkaanse ouders het beschreven gedrag in het vignet een groter probleem vonden dan autochtonen, en dat hoe meer ouders zich verbonden voelden met de Nederlandse cultuur, hoe meer ze het gedrag als probleem ervoeren. In tegenstelling tot de Marokkaanse ouders zagen Turkse ouders het gedrag juist minder als een probleem. Deze relatie was niet meer significant wanneer ook naar verbondenheid met Nederland werd gekeken.

Discussie

Allochtone jeugdigen zijn ondervertegenwoordigd in de zorg, zoals in de GGZ (Boon, de Haan, & de Boer, 2010), terwijl zij waarschijnlijk niet minder psychiatrische problemen hebben dan autochtone jongeren (Murad et al., 2003; Janssen et al., 2004; Reijneveld et al., 2005; SCP, 2005; Stevens, 2004; Vollebergh et al., 2005; Zwirs et al., 2007). De ondervertegenwoordiging zou te maken kunnen hebben met verschillende ideeën over internaliserend probleemgedrag. Hier is nog niet veel onderzoek naar gedaan, maar de verschillende etnische groepen zouden andere percepties kunnen hebben met betrekking tot (ab)normaal gedrag van jongeren. Etnische minderheden vinden internaliserend probleemgedrag waarschijnlijk normaler en minder problematisch dan de autochtonen in Nederland, waardoor ze minder snel de stap naar hulp zullen zetten.

Etnische verschillen ouders en jongeren

Uit de resultaten blijkt ten eerste dat de verschillen tussen de ouders groter zijn dan de verschillen tussen de jongeren. De hypothese dat allochtone jongeren meer overeenkomst lijken te hebben met autochtone jongeren kan dus worden bevestigd. Bij jongeren zijn bijna geen verschillen gevonden en de verschillen die er waren golden vooral voor de Marokkaanse jongeren. Deze jongeren vinden het internaliserend probleemgedrag uit het vignet minder normaal dan de autochtone jongeren. Bij de ouders vonden de Marokkanen en de Turken het beschreven gedrag minder normaal dan de autochtone ouders. Deze bevinding is in tegenstrijd met wat verwacht zou worden. Gedacht werd dat de niet-westerse allochtonen het gedrag normaler zouden vinden dan de autochtonen, omdat zulk gedrag in collectivistische culturen wordt geapprecieerd. In individualistische culturen wil men juist een meer mondig individu zien dat niet zo teruggetrokken en stil is. Verder is gevonden dat Turkse ouders het internaliserende probleemgedrag juist minder problematisch vinden. Dit is wel in

overeenstemming met de verwachting. Zoals gezegd, wordt dit gedrag in collectivistische culturen (teruggetrokkenheid, een stil karakter) namelijk op prijs gesteld.

Zoals duidelijk is geworden hebben Marokkanen en Turken over het algemeen een collectivistische achtergrond in tegenstelling tot de autochtone Nederlanders die over het algemeen een individualistische achtergrond hebben. Een onderdeel van het collectivisme is de eercultuur waar het van belang is dat familiebanden sterk worden gehouden (Triandis, 1994). Centraal in een eercultuur is het sociale imago. Personen uit een collectivistische gemeenschap hechten waarde aan hoe anderen hen zien en in hoeverre anderen hen waarderen. Daarom wordt het sociale imago zoveel mogelijk beschermd (Rodriguez Mosquera, Fischer, Manstead, & Zaalberg, 2008). Marokkanen en Turkse ouders vinden bepaald internaliserend probleemgedrag misschien eerder minder normaal, omdat het gedrag het sociale imago van de groep kan schaden en wordt dus als niet gewenst gezien. Het gedrag kan vaker als eng worden gezien waardoor men niet durft om erover te praten, wat kan leiden tot een ondervertegenwoordiging in de hulpverlening. Hoewel het over het algemeen zo lijkt te zijn dat ook de Surinamers meer een collectivistische dan een individualistische achtergrond hebben, is gebleken zij net als de autochtone Nederlander meer 'geprotoprofessionaliseerd' zijn (Knipscheer & Kleber, 2005). Zij hebben, net als de autochtonen, dus meer professionele kennis van (internaliserend) probleemgedrag dan Turken en Marokkanen. Gedragingen kunnen hen bekend voorkomen en daarom als minder 'raar' worden gezien.

Verbondenheid

Daarnaast bleek uit de resultaten, zoals verwacht, dat jongeren die zich meer verbonden voelen met Nederland, meer gelijkend zijn aan de autochtone jongeren in Nederland. Gebleken is namelijk dat autochtone jongeren bepaald internaliserend probleemgedrag normaler vinden, en jongeren die zich meer verbonden voelen met Nederland, vinden het gedrag ook normaler. Een verklaring voor waarom jongeren die zich verbonden voelen met de Nederlandse cultuur bepaald internaliserend probleemgedrag normaal vinden, kan zijn dat in tegenstelling tot bij de collectivistische cultuur, schaamte een kleinere rol bij individualisme speelt. Gevoelens van eer en waardigheid hangen bij het individualisme minder samen met waardering vanuit de sociale omgeving (Buitelaar & Yildirim, 2006). Het kan dus zo zijn dat er bij de jongeren die zich meer verbonden voelen met de Nederlandse (individualistische) cultuur minder een gevoel van schaamte aan bepaalde internaliserende problemen hangt. Ook speelt in individualistische culturen afhankelijkheid en het rekening houden met de

gemeenschap een veel minder belangrijke rol. Doordat er geen sprake is van een bepaalde culturele gedragscode tegenover een groep in een individualistische cultuur, kan het zo zijn dat individuen opener durven te praten over internaliserende problemen (Sterman, 2007). En omdat er meer over wordt gecommuniceerd, kan het ook als normaler worden gezien wanneer iemand (in dit geval de jongere in het vignet) last heeft van internaliserend probleemgedrag.

Een andere verklaring voor waarom jongeren die zich verbonden voelen met de Nederlandse cultuur bepaald internaliserend probleemgedrag normaler vinden, kan acceptatie van 'peers' zijn. De peers zetten de normen en waarden voor het gedrag van adolescenten en acceptatie van peers is voor jongeren in de adolescentie van cruciaal belang (Harris, 1995). Gebleken is dat autochtone jongeren het internaliserende probleemgedrag normaler vinden. Jongeren die zich meer verbonden voelen met Nederland zullen het gedrag ook normaler vinden om zo acceptatie van peers veilig te stellen.

Bij ouders (allochtoon en autochtoon) is gevonden dat zij die zich meer verbonden voelen met Nederland het beschreven gedrag juist meer een probleem vinden. Autochtone en Marokkaanse ouders vinden het internaliserende probleemgedrag meer een probleem dan de Turken. Verwacht werd dat hoe meer de ouders zich verbonden voelen met Nederland, hoe meer ze dezelfde percepties als de autochtone Nederlanders zouden hanteren. Deze verwachting lijkt dus te kloppen. Wellicht is het zo dat ouders die zich verbonden voelen met de Nederlandse cultuur vaker goed geschoold zijn. Zij kunnen zich meer en sneller de kennis van de professionals in de jeugdzorg eigen maken en redeneren wellicht ook op dezelfde manier (Vollebergh, 2002). Hierdoor worden zij gevoeliger voor het problematiseren van bepaald internaliserend gedrag en herkennen zij bepaald gedrag eerder als een probleem. Zodoende is het voor hen wellicht makkelijker om hulpverlening in te schakelen.

De hypothese dat de perceptie die personen, die zich meer verbonden voelen met Nederland, hebben van bepaald internaliserend probleemgedrag meer lijkend is aan de perceptie die autochtonen hebben, kan dus worden bevestigd. Er is voor jongeren gevonden dat jongeren die zich meer verbonden voelen met Nederland het gedrag normaler vinden. Dit was volgens verwachting, omdat autochtone jongeren het gedrag eerder als normaal classificeerden. Ook voor ouders gaat deze hypothese op. Ouders die zich meer verbonden voelen met Nederland vinden het internaliserende probleemgedrag eerder een probleem. Gebleken is dat autochtonen het gedrag ook meer een probleem vonden.

Limitaties en aanbevelingen

Enkele beperkingen die deze studie heeft meegebracht is onder andere dat er in dit onderzoek alleen gekeken is naar internaliserend probleemgedrag en niet naar externaliserend probleemgedrag. Het kan zijn dat er door de verschillende etnische groepen anders naar externaliserend probleemgedrag wordt gekeken dan naar internaliserend gedrag. Volgens de patroon-specifieke vorm van het ‘threshold model’ verschillen culturen namelijk per gedragstype in wat zij normaal of niet normaal vinden, waardoor bepaalde typen van emotionele en gedragsproblemen in bepaalde culturen als ernstiger worden gezien dan in andere culturen (Weisz et al., 1988). Zo bleek dat hoewel Thaise ouders veel gedragingen van hun kind minder snel als een probleem zien dan Amerikaanse ouders, zij bepaalde typen van problemen juist ernstiger vonden dan Amerikaanse ouders. Zo wordt ‘overcontrolled’ gedrag, wat betekent dat een kind rustig, beleefd en introvert is, door Thaise ouders als gewenst gezien en als minder erg dan ‘undercontrolled’ gedrag, wat betekent dat een kind nogal agressief is. Dat gedrag wordt meestal niet goedgekeurd en wordt als minder normaal gezien door Thaise ouders dan Amerikaanse ouders (Weisz, Suwanlert, Chaiyasit, & Walter, 1987).

Daarnaast ligt het aantal ouders dat is meegenomen in deze studie ver onder het aantal jongeren (196 ouders tegenover 3336 jongeren). In het vervolg zou een meer gelijke verdeling kunnen worden gemaakt, zodat de gevonden resultaten beter met elkaar vergeleken kunnen worden. Bij de ouders zijn bovendien niet de Antillianen/Arubanen meegenomen in de analyses, terwijl dit wel is gebeurd bij de jongeren. Een vergelijking tussen de groepen van deze etniciteit is dus niet gemaakt. De Antilliaanse gemeenschap behoort toch tot één van de vier grootste etnische minderheden in Nederland. Voor verder onderzoek is het daarom van belang dat ook deze groep wordt meegenomen.

Bovendien is er in dit onderzoek sprake geweest van een vignet, een ‘verzonnen’ verhaal. Jongeren en ouders hebben dus een hypothetisch probleem voor zich gekregen. Het kan zijn dat dit abstract is geweest voor hen en dat zij anders zouden reageren als zijzelf in een soortgelijke situatie zouden zitten (Weisz & McCarty, 1999).

Verder is het voor toekomstig onderzoek essentieel dat er, net als in dit onderzoek, een onderscheid wordt gemaakt tussen wat wordt gezien als *normaal* gedrag en wat als *probleem* wordt gezien. Het hoeft namelijk niet zo te zijn dat wanneer het gedrag minder normaal wordt gevonden, het ook meer als probleem wordt gezien. Bij Turkse ouders is namelijk gebleken dat zij het internaliserende probleemgedrag en minder normaal vonden en minder een probleem. Ook is gebleken dat bij jongeren tussen de etnische groepen geen verschillen zitten

in wat zij een probleem vinden, maar alleen in wat zij normaal vinden. Bij ouders zijn er bij beide variabelen verschillen gevonden.

Conclusie

De resultaten laten kortom zien dat er tussen de ouders meer verschillen zijn dan tussen de jongeren, wat ook de verwachting was. Verder lijken degenen die zich meer verbonden voelen met Nederland inderdaad meer op de autochtone Nederlander. Bij jongeren is deze relatie gevonden voor de perceptie van in hoeverre het gedrag *normaal* is, en bij ouders bij de perceptie van in hoeverre het gedrag een *probleem* is. Daarnaast zijn er etnospecifieke verschillen gevonden, vooral voor Marokkanen en Turken. Zo vinden Marokkanen (jongeren en ouders) en Turkse ouders het beschreven internaliserende probleemgedrag minder normaal dan de autochtone Nederlanders. Dit is niet in overeenstemming met de oorspronkelijke verwachting. Verwacht werd, vanuit het idee van het collectivisme, dat Marokkanen en Turken (en Surinamers) het gedrag normaler zouden vinden dan de autochtonen, omdat internaliserend gedrag (zoals een rustig, teruggetrokken karakter) meer op prijs wordt gesteld in het collectivisme dan in het individualisme. Het minder normaal vinden, kan ertoe leiden dat men er minder over durft te praten waardoor de hulpverlening ook minder snel wordt opgezocht. Bovendien werd ook niet verwacht dat Marokkaanse ouders het gedrag problematischer zouden vinden dan autochtonen. Vanuit het idee dat mensen uit individualistische culturen meer in aanraking komen met academische kennis over problemen, zou verwacht worden dat autochtonen internaliserend gedrag eerder als een probleem percipiëren. Deze verwachting is overigens wel gevonden bij de Turkse ouders; zij vinden het gedrag namelijk minder een probleem dan de autochtone Nederlanders. Het gedrag minder een probleem vinden, kan ertoe leiden dat er minder de noodzaak is om naar hulp te zoeken wat tot een ondervertegenwoordiging in de hulpverlening kan leiden. Tot slot kan ook het gedrag zien als een groter probleem ervoor zorgen dat er minder hulp wordt gezocht. Men durft (net als wanneer het gedrag als minder normaal wordt gezien) er minder over te praten in verband met schaamte.

Literatuurlijst

- Anderson, W. W., & Anderson, D. D. (1986). Thai Muslim adolescents' self, sexuality, and autonomy. *Ethos, 14*, 368-394.
- Berry, J.W. (1990). The role of psychology in ethnic studies. *Canadian Ethnic Studies, 22*, 8-21.
- Berry, J. W. (1997). Immigration, acculturation, and adaptation. *Applied psychology: an international review, 46*, 5-68.
- Boon, A. E., de Haan, A. M., & de Boer, S. B. B. (2010). Verschillen in etnische achtergrond van forensische en reguliere jeugd-ggzcliënten. *Kind en Adoloescent, 31*, 16-28.
- Buitelaar, N., & Yildirim, V. (2006). Onderbehandeling van ADHD bij allochtonen: kinderen en volwassenen. *ADHD Actueel, 4*, 1-12.
- Chandra, A., Scott, M. M., Jaycox, L. H., Meredith, L. S., Tanielian, T., & Burnam, A. (2009). Racial/Ethnic differences in teen and parent perspectives toward depression treatment. *Journal of Adolescent Health, 44*, 546–553.
- Doelman-van Geest, H. A., van Essen, A. M., & Plug, A. M. (2010). Risicojeugdigen in het pedagogische hulpaanbod en de jeugdzorg. Het bereik van allochtone jeugdigen en jeugdigen uit eenoudergezinnen.
- Goodman, R. (1997). The Strengths and Difficulties Questionnaire: a research note. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, 38*, 581–586
- Hackett, L., & Hackett, R. (1993). Parental ideas of normal and deviant child behaviour: A comparison of two ethnic groups. *British Journal of Psychiatry, 162*, 353-357.
- Harris, J. R. (1995). Where is the child's environment? A group socialization theory of development. *Psychological review, 102*, 458-489.
- Janssen, M. M. M., Verhulst, F. C., Bengi-Arslan, L., Erol, N., Salter, C. J., & Crijnen, A. A. M. (2004). Comparison of self-reported emotional and behavioral problems in Turkish immigrant, Dutch and Turkish adolescents. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology, 39*, 133-140.
- Knipscheer, J. W., & Kleber, R. J. (2005). Migranten in de ggz: empirische bevindingen rond gezondheid, hulpzoekgedrag, hulpbehoeften en waardering van zorg. *Tijdschrift voor psychiatrie, 47*, 753-759.
- Lau, A., & Takeuchi, D. (2001). Cultural factors in help-seeking for child behavior problems: value orientation, affective responding, and severity appraisals among Chinese-American parents. *Journal of community psychology, 29*, 675-692.

- Miller, A. M., Sorotkin, O., Wang, E., Feetham, S., Choi, M., & Wilbur, J. (2006). Acculturation, social alienation, and depressed mood in midlife women from the former Soviet Union. *Research in Nursing & Health*, 29, 134-46.
- Murad, S. D., Joung, I. M. A., van Lenthe, F. J., Bengi-Arslan, L., & Crijnen, A. A. M. (2003). Predictors of self-reported problem behaviors in Turkish immigrant and Dutch adolescents in the Netherlands. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 44, 412-423.
- Pawliuk, N., Grizenko, N., Chan-Yip, A., Gantous, P., Mathew, J., & Nguyen, D. (1996). Acculturation style and psychological functioning in children of immigrants. *American Journal of Orthopsychiatry*, 66, 111-121.
- Perez, W., & Padilla, A. M. (2000). Cultural orientation across three generations of Hispanic adolescents. *Hispanic Journal of Behavioral Sciences*, 22, 390-398.
- Phalet, K., & Schönplflug, U. (2001). Intergenerational transmission in Turkish immigrant families: Parental collectivism, achievement values and gender differences. *Journal of comparative family studies*, 32, 489-504.
- Ranieri, N. F., Klimidis, S., & Rosenthal, D. A. (1994). Validity of a single-item index of acculturation in Vietnamese immigrant youth. *Psychological Reports*, 74, 735-738.
- Reijneveld, S. A., Harland, P., Brugman, E., Verhulst, F. C., & Verloove-Vanhorick, S. P. (2005). Psychosocial problems among immigrant and non-immigrant children: Ethnicity plays a role in their occurrence and identification. *European Child and Adolescent Psychiatry*, 14, 145-152.
- Rodriguez Mosquera, P. M., Fischer, A. H., Manstead, A. S. R., & Zaalberg, R. (2008). Attack, disapproval, or withdrawal? The role of honour in anger and shame responses to being insulted. *Cognition and Emotion*, 22, 1471-1498.
- Sterman, D. (2007). Bevolkingsgroepen en gedragscodes. In D. Sterman (red.), *Een olijfboom op de ijsberg. Een transcultureel-psychiatrische visie op en behandeling van de problemen van jonge Noord-Afrikanen en hun families* (pp. 45-78). Amsterdam/Utrecht: Stichting Pharos.
- Stevens, G. W. M. (2004). *Mental health in Moroccan youth in the Netherlands*. Rotterdam: Optima.

- Stevens, G., & Hosper, K. (2001). Allochtone en autochtone jongeren over omgaan met psychische problemen en hulp zoeken. In K. Hosper, C. Konijn, & W. Vollebergh (Eds.), *Jonge allochtonen en hulp bij psychische problemen. Verbetering van de kwaliteit en toegankelijkheid van de ambulante GGZ*. (pp. 29-55). Trimbos Instituut, Utrecht: Trimbos Instituut.
- Triandis, H. C., Bontempo, R., Villareal, M. J., Asai, M., & Lucca, N. (1988). Individualism and collectivism: Cross-cultural perspectives on self-ingroup relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, *54*, 323-338.
- Tropp, L. R., Erkut, S., Coll, C. G., Alarcón, O., & García, H. A. V. (1999). Psychological acculturation: Development of a new measure for Puerto Ricans on the U.S. mainland. *Educational and Psychological Measurement*, *59*, 351-367.
- Van Bergen, A., de Geus, G., & van Ameijden, E. (2005). Behoeftte aan opvoedingsondersteuning bij Utrechtse ouders en verzorgers.
- Vollebergh, W. A. M. (2002). *Gemiste kansen: Culturele diversiteit en de jeugdzorg*.
- Vollebergh, W. A. M., ten Have, M., Dekovic, M., Oosterwegel, A., Pels, T., Veenstra, R., de Winter, A., Ormel, H., & Verhulst, F. (2005). Mental health in immigrant children in the Netherlands. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, *40*, 489-496.
- Weisz, J. R., & McCarty, C. A. (1999). Can we trust parent reports in research on cultural and ethnic differences in child psychopathology? Using the bicultural family design to test parental culture effects. *Journal of Abnormal Psychology*, *108*, 598-605.
- Weisz, J. R., Suwanlert, S., Chaiyasit, W., & Walter, B. R. (1987). Over- and undercontrolled referral problems among children and adolescents from Thailand and the United States: The wat and wai of cultural differences. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, *55*, 119-726.
- Weisz, J. R., Weiss, B., Walter, B. R., Suwanlert, S., Chaiyasit, W., & Anderson, W. W. (1988). Thai and American perspectives on over- and undercontrolled child behavior problems: Exploring the threshold model among parents, teachers, and psychologists. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, *56*, 601-609.
- Zeijl, E., Crone, M., Wiefferink, K., Keuzenkamp, S., & Reijneveld, M. (2005). *Kinderen in Nederland*. Den Haag: SCP.
- Zwirs, B. W. C., Burger, H., Schulpenen, T. W. J., & Buitelaar, J. K. (2007). De signalering van externaliserende stoornissen door Nederlandse, Marokkaanse, Turkse en Surinaamse ouders. *Kind en adolescent*, *28*, 248-262.